

NOVI PRISTUP U RADU S UČENICIMA SREDNJIH ŠKOLA

Ivona Vojnić Hajduk
Gradska biblioteka Subotica
ivonavh@gmail.com

Sažetak

Imajući u vidu društvenu odgovornost knjižnice, njen je zadatak popularizirati knjigu i čitanje i utjecati na formiranje čitalačke svijesti i ukusa. Za potrebe rada, provedena je anketa u 4 subotičke srednje škole u kojoj je sudjelovalo oko 600 djece koja govore srpskim, mađarskim i hrvatskim jezikom. Rezultati ankete ne iznenađuju. Mladi danas rijetko dolaze u knjižnicu i ona ih najčešće podsjeća na lektiru koju ne vole čitati. Knjige koje čitaju biraju po preporuci vršnjaka ili, kako je mnogo njih naglasilo u anketi, na internetu. Što mi možemo učiniti da to promijenimo i privučemo veći broj novih korisnika mlađeg naraštaja? U rješavanju krize čitanja ima mnogo posla i za nas i za druge. Moramo se mijenjati, usavršavati, oslušivati i pratiti novine koje se redaju iz dana u dan. Stalno usavršavanje knjižničara je imperativ. Stvaranje knjižnice kao mjesta gdje se mladi osjećaju ugodno, gdje rado dolaze izraziti svoje ideje i stavove, gdje se njihovo mišljenje cijeni; korištenje moderne tehnologije i prikazivanje knjige u drugom svjetlu, okosnica je ovog rada.

Ključne riječi: tinejdžeri, kriza čitanja, anketa, programi za mlade

Uvod

Mladi ljudi se danas sve više odriču knjige u korist nekih drugih sadržaja i aktivnosti. Čita se, ali ne dovoljno i ne dobrovoljno. Zapažanja iz knjižnične prakse pokazuju malu zainteresiranost mladih i djece za čitanje i knjige i sve uočljiviji trend prepuštanja lakoj zabavi kojom se djeca "bombardiraju" svim vidovima masovnih medija i zakonima potrošačkog društva. Škole još samo kroz djelovanje rijetkih zanesenjaka rade na podizanju čitalačke svijesti i kulture kao i na poticanju stvaralačkih sposobnosti mladih.

Imajući u vidu društvenu odgovornost knjižnice, njen zadatak je popularizirati knjigu i čitanje i utjecati na formiranje čitalačke svijesti i ukusa.

Anketa

Kako bismo na što bolji način vidjeli odnos učenika iz različitih škola i različitih sredina prema knjizi, napravili smo anketu kojom su obuhvaćeni srednjoškolci iz sljedećih srednjih škola iz Subotice: Muzičke škole, Politehničke škole, Gimnazije "Svetozar Marković" i Tehničke škole "Ivan Sarić". Anketu je popunilo 563 djece koja govore srpski, mađarski i hrvatski jezik. Rezultati ankete pokazuju sljedeće:

PITANJA	PONUĐENI ODGOVORI	%
1. KOLIKO ČESTO POSJEĆUJETE GRADSKU KNJIŽNICU SUBOTICA?	a) JEDNOM ILI VIŠE PUTA MJESEČNO b) RIJETKO c) SAMO KAD MI TREBA LEKTIRA d) NIKAD	a) 13% b) 26% c) 28% d) 33%
2. VOLITE LI ČITATI ŠKOLSKU LEKTIRU?	a) DA b) NE	a) 21% b) 79%
3. ČITATE LI RADIJE DJELA IZVAN NASTAVNOG PROGRAMA ILI LEKTIRU?	a) KNJIŽEVNA DJELA IZVAN NASTAVNOG PROGRAMA b) KNJIŽEVNA DJELA IZ PROGRAMA ŠKOLSKE LEKTIRE c) NIŠTA	a) 62% b) 9% c) 29%
4. KAKO BIRATE DJELA ZA ČITANJE IZVAN ŠKOLSKE LEKTIRE?	a) PREPORUKA DRUGOVA b) PREPORUKA NASTAVNIKA c) OSTALO (internet, televizija, književna kritika i dr.) d) NE BIRAM, NE ČITAM NIŠTA OSIM LEKTIRE	a) 14% b) 4% c) 49% d) 33%
5. JESTE LI S NASTAVNIKOM I RAZREDOM BILI U SKRUPNOJ POSJETI KNJIŽNICI?	a) DA b) NE	a) 47% b) 53%
6. BISTE LI ČEŠĆE DOLAZILI U GRADSKU KNJIŽNICU KAD BI POSTOJALO VIŠE AKTIVNOSTI I PROGRAMA PRILAGOĐENIH VAŠEM UZRASTU?	a) DA b) NE	a) 46% b) 54%

Rezultati ankete ne iznenađuju. Mladi danas rijetko dolaze u knjižnicu i ona ih najčešće podsjeća na lektiru koju ne vole čitati. Knjige koje čitaju, biraju po preporuci vršnjaka ili, kako je mnogo njih naglasilo u anketi, na internetu.

Prije nego što počnemo kritizirati naše tinejdžere, treba ih razumjeti. Tempo života je veoma brz. Informacije su dostupne svuda i do njih se dolazi brzo i lako. Obim nastavnih planova i teških programa je povećan i vrlo često nemaju vremena za čitanje knjiga ili jednostavno ne smatraju to kao dovoljno zanimljivu aktivnost kojom bi ispunili slobodno vrijeme. Pritom, mnogo toga mogu pronaći na internetu, međutim, svi znamo da tamo postoji mnogo netočnih informacija koje oni uopće ne provjeravaju. Živimo u svijetu u kome smo sve povezani i sve razdvojeniji globaliziranim mrežama informacijskih i komunikacijskih tehnologija.

Što mi možemo učiniti da to promijenimo i privučemo više novih korisnika mlađeg naraštaja?

Prvenstveno, treba uvesti programe, organizirati tečajeve, natjecanja i druge aktivnosti koje su im prilagođene, u kojima će oni rado sudjelovati i što je veoma bitno, osjećati da ih tretiramo kao odgovorne osobe čije se mišljenje cijeni. Drugim riječima, treba koristiti znanje i sredstva koja imamo, a istovremeno pratiti tempo današnjeg života i koristiti modernu tehnologiju.

Primjeri dobre prakse u Gradskoj knjižnici Subotica

Zagonetka Kostolanji

Manifestacijom “Zagonetka Kostolanji” u Gradskoj knjižnici u Subotici počelo je ostvarenje zajedničkog IPA projekta Gradske knjižnice u Subotici i Z.a.d “DEAK” iz Segedina pod nazivom “Kulturna putovanja u regiji Segedina i Subotice”.

Natjecanje “Zagonetka Kostolanji” je tradicionalno dio književne manifestacije “Dani Dežea Kostolanjija” i organizira se već četiri godine. Ono je bilo u znaku putovanja i kulturne razmjene. Natjecatelji su bili učenici iz gradova u Srbiji i Mađarskoj i to iz Subotice, Segedina, Novog Sada, Sente, Bečeja, Bačke Topole i Đule.

Prvog dana natjecanja, sudionici su rješavali zadatke vezane za roman “Ševa” Dežea Kostolanjija, tako što su po tragovima iz knjige i stare mape grada trebali naći određene ulice u Subotici. Cilj zadatka nije da što prije pronađu tragove, nego da na što bolji i kreativniji način odgovore na zadatke vezane za knjigu.

Drugog dana manifestacije sudionici iz Srbije posjetili su Segedin, gdje su sa svojim novim prijateljima iz Mađarske posjetili agoru "Albert Sent-Đerđi", Povijesni muzej informatike, optički laboratorij, ogledne učionice za fiziku i astronomiju, a bili su primljeni i u Velikoj vijećnici grada Segedina, gdje su slušali predavanje o povijesti grada.

Cilj projekta, putovanje između regija i kulturna suradnja između Subotice i Segedina, u potpunosti je ostvaren. Zajednička prošlost, kao i osjećaj duhovne pripadnosti vrijednostima "Zagonetke Kostolanji", na ovaj način dobile su svoje stvarno utemeljenje.

Suradnja s nevladinim organizacijama

Kao što je praksa već pokazala, nije nužno organizirati programe izravno vezane za knjigu, nego to mogu biti razni društveno-korisni programi koji uključuju mlade. Ovdje je bitna i suradnja s raznim drugim nevladinim organizacijama koje svojim djelovanjem već okupljaju mlade različitih interesa.

Zaklada Mjesečina je organizacija koja organizira slobodno vrijeme socijalno zapostavljene i u svom razvoju ugrožene djece i omladine u tzv. klubovima "Mjesečina". Tu se djeca okupljaju oko sportskih, kulturnih, rekreativnih i drugih programa.

Budući da surađujemo već dugi niz godina, ove godine za "Noć muzeja" u programu knjižnice sudjelovala su djeca iz ovog kluba. U dvorištu knjižnice mladi crtači grafita oslikavali su velike ploče i na taj način bili aktivni sudionici manifestacije. To su mladi koji veoma rijetko dolaze u knjižnicu, a na ovaj način pokazali smo im da su dobrodošli i da se njihova vještina cijeni. Također su bili uključeni i u oslikavanje ograde oko Narodnog kazališta, u oslikavanju zidova predškolske ustanove, a u planu su i druge aktivnosti.

Flash mob #centriraj_knjiga

Povodom 124. godine osnivanja, Gradska knjižnica je organizirala flash mob. To je iznenadno i naizgled spontano okupljanje ljudi u određenom javnom prostoru i izvođenje kratkog performansa s efektom porukom, nakon čega se ljudi razilaze kao da se ništa nije dogodilo. Sudionici flash mob #centriraj_knjiga trebali su ponijeti jednu knjigu i zaustaviti se na Sunčanom satu kada otkuca 12 sati, otvoriti knjigu te ju čitati pet minuta. Ovaj performans trebao bi poslužiti kao podsjetnik građanima na značenje knjige kojoj je mjesto u središtu svakog oblika životne strategije te kao potvrda da Subotičani

(ipak) čitaju. Iako nije organizirano samo za njih, ovo okupljanje je privuklo mnogo srednjoškolaca i oni su sa zadovoljstvom sudjelovali.

Koji su to novi vidovi rada s tinejdžerima?

Srednjoškolski klub za poticanje čitanja

Možemo reći da to nije ništa novo, međutim, bitan je način na koji bi taj klub bio vođen i želja da potaknemo učenike srednjih škola na čitanje, uvažavajući njihovo mišljenje i iskustvo, koristeći modernu tehnologiju i prateći interese mladih.

Aktivnosti kluba mogu biti sljedeće:

Book vs. Film

Razgovaralo bi se o filmovima koji su ekranizirani na temelju knjige. Istraživanja pokazuju da djeca i mladi zapravo čitaju knjige na temelju kojih su snimljeni filmovi. Mi imamo tu sreću da se u sklopu knjižnice nalazi Američki kutak i zahvaljujući modernoj tehnologiji kutka, imali bi prigodu gledati ulomke iz poznatih filmova koji su snimljeni na temelju knjige. Raspravljalo bi se o uspješnosti filma, je li uspio nadmašiti knjigu, je li dobar odabir glumaca... Istovremeno, oni bi predlagali knjige za koje smatraju da bi dobro izgledale na velikom platnu.

Ja preporučujem!

Ideja je da se učenici nalaze jednom tjedno u prostorijama knjižnice, gdje će raspravljati o svojim omiljenim knjigama. Imali bi pravo iznijeti svoje mišljenje o knjigama koje su dio obvezne literature (lektira), smatraju li da im je prilagođena, koje bi naslove oni voljeli pročitati i zašto kao obvezno štivo za srednju školu... Također, i knjižnica bi predlagala pažljivo odabrane naslove radi što većeg populariziranja knjige i čitanja.

S obzirom na to koliko vremena mladi provode na internetu, treba iskoristiti društvene mreže, otvoriti posebnu Facebook skupinu, gdje bi oni mogli preporučiti knjige jedni drugima, raspravljati o njima, a istovremeno bi uz knjižničara zaduženog za ovaj projekt, i nekoliko njih bili administratori skupine.

Treba na što bolji način iskoristiti zainteresiranost mladih za društvene mreže i organizirati zanimljive aktivnosti poput "ovo je moj selfi" (gdje bi se fotografirali pokraj svoje police s knjigama), razne kvizove...

Što još možemo napraviti u sklopu ovog kluba?

- Dovedi nekog pisca mlađeg naraštaja da im prenese svoja iskustva iz razdoblja odrastanja, koje su knjige imale utjecaj na njega i odredile da pisanje bude njegov životni poziv;
- Sastaviti "listu želja" knjiga koje bi voljeli pročitati, a kojih knjižnica nema.

Recenzija knjige

U ovom dijelu bili bi uključeni novinari, koji bi učenicima pokazali što znači dobra recenzija, koje uvjete mora ispunjavati i koliko je bitan utjecaj tiskanih medija u popularizaciji knjige. Učenici bi imali zadatak da, koristeći novo stečena znanja iz područja novinarstva, napišu recenziju svoje omiljene knjige.

Ja to mogu bolje!

Pored toga, osim za članove kluba, možete organizirati natječaj pod nazivom, recimo, "Ja to mogu bolje", gdje će učenici osmisliti naslovnu stranicu svoje omiljene knjige. Mogu koristiti uobičajene likovne tehnike ili napraviti fotografiju koja bi najbolje dočarala njihovo viđenje knjige koja je na njih ostavila najjači dojam. I ovdje treba iskoristiti zainteresiranost mladih za Photoshop, Corel ili neki drugi program koji većina njih koristi svakodnevno.

U SAD-u se već godinama organizira "Teen Tech Week", odnosno tjedan posvećen mladima i novim tehnologijama. Zamišljeno je tako da, budući da se dobro služe računalima, mobilnim telefonima i raznim drugim "spravicama", budu instruktori starijim sugrađanima. Sve više je starijih osoba koje posjeduju računalo i mobilni telefon, međutim, da bi slali poruke, koristili Skype, društvene mreže ili jednostavno pretraživali, nemaju znanje ili se jednostavno ne usuđuju upustiti u nove pustolovine. Tu stupaju na scenu tinejdžeri, koji tijekom 7 dana poučavaju starije i omogućuju im da na ovaj način komuniciraju sa svojim najdražima.

U rješavanju krize čitanja ima mnogo posla i za nas i za druge. Moramo se mijenjati, usavršavati, oslušivati i pratiti novine koje se redaju iz dana u dan. Odbacivati loše, a usvajati i primjenjivati dobre.

"U ovom svijetu teksta i *e-maila*, svijetu pisane informacije, pismenost je važnija nego ikada prije. Mi trebamo čitati i trebamo pisati. Trebaju nam *globalni* građani koji mogu s lakoćom čitati, razumjeti što čitaju, shvatati nijanse i sami biti shvaćeni".

Neil Gaiman

LITERATURA

Eveleth, Rose. "Kids Actually Read the Books That Movies Are Based On" [citirano: 2014-09-18]. // The Atlantic. Dostupno i na: <http://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2014/09/kids-actually-read-the-books-that-movies-are-based-on/380395/>

Gaiman, Neil. "Why our future depends on libraries, reading and daydreaming" [citirano: 2014-05-19]. // The Guardian. Dostupno i na: <http://www.theguardian.com/books/2013/oct/15/neil-gaiman-future-libraries-reading-daydreaming>

Gir, Čarli. Digitalna kultura. Beograd : Clio, 2011.

Ilić, Pavle; Olivera Gajić; Milanka Maljković. Kriza čitanja : kompleksan pedagoški, kulturološki i opštedruštveni problem. Novi Sad : Gradska biblioteka, 2007.

Narodna biblioteka "Radislav Nikčević" Jagodina [citirano: 2014-05-19]. Dostupno i na: <http://jabooka.org.rs/projekat/12/programi-za-mlade>,

Poter, Džejms. Medijska pismenost. Beograd : Clio, 2011.